

інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих на формування ціннісних життєвих орієнтирів, не сумісних з участю у корупційних практиках (добросесність, порядність, етичність, об'єднання зусиль заради спільних антикорупційних цілей тощо); донесенню до суспільства інформації про негативні наслідки вчинення корупційних і пов'язаних з корупцією правопорушень (для суспільства та держави, а також для осіб, які вчинили такі правопорушення); 2) рівень обізнаності громадян, які усвідомлюють важливість стандартів добросесної та етичної поведінки публічних службовців, підвищився завдяки активному та системному проведенню інформаційно-просвітницьких і навчально-методичних заходів, інтегрованих у формальну та неформальну освіту [5]. Водночас слід наголосити, що боротьба з корупцією не повинна перетворитися на PR-кампанію. Успішною Антикорупційна стратегія може бути за умови її наукової обґрунтованості, комплексності та наявності політичної волі.

Список використаних джерел

1. Стратегія національної безпеки України : Затверджено Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

2. Скільки корупції в Україні:EUACI та НАЗК презентували масштабне дослідження. URL: <https://ti-ukraine.org/news/skilky-koruptsiyi-v-ukrayini-euaci-ta-nazk-prezentuvaly-masshtabne-doslidzhennya>.

3. Оболонский А.В. Этика публичной сферы и реалии политической жизни. Москва : Мысль, 2016. 448 с.

4. Навіщо Європі Україна? Інтерв'ю з Головою Представництва ЄС в Україні. URL: <https://hromadske.ua/posts/koruptsiia-tse-proiav-mentalnoi-khvoroby-ostannie-interviu-posla-yes-v-ukraini-pered-vidizdom>.

5. Проект за результатами публічного обговорення Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020–2024 роки. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Antykoruptsijna-strategiya-na-2020-2024-roky-zarezultatamy-publichnyh-obgovoren-16.09.2020.pdf>.

Пустовіт Валерій Аркадійович,

старший науковий співробітник

Міжвідомчого науково-дослідного центру

з проблем боротьби з організованою

злочинністю при РНБО України

ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020, визначено, що з метою реалізації конституційних принципів індивідуальної юридичної відповідальності та невідворотності покарання держава буде, зокрема,

утверджувати принцип нульової толерантності до корупції, забезпечувати ефективну діяльність органів, які запобігають корупції та протидіють корупційним правопорушенням [1].

Утім станпротидії корупції в Україні свідчить, що діяльність правоохоронних органів у цій сфері не відповідає сучасним викликам та загрозам, продовжує залишатися малоєфективною, що зумовлено, зокрема, перманентним характером реформіорганів кримінальної юстиції, низьким рівнем комплексної взаємодії такоординації спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, неефективністю існуючого інституційного механізму протидії корупційним проявам, зростаючими масштабами корумпованості правоохоронних та контролюючих органів.

Вагомими проблемами у сфері протидії корупції в Україні є неефективність судової системи та фактична безкарність високопосадових корупціонерів.

У цілому судова «антикорупційна» статистика свідчить про те, що покарання за корупційні правопорушення традиційно були скоріше винятком, ніж правилом, зважаючи на масштаби та укоріненість корупції. Але при цьому наявні дані вимагають адекватного осмислення та негайного реагування.

Як свідчить аналіз статистичних даних, рівень судимості за найбільш небезпечні й поширені корупційні злочини упродовж 2010–2017 років зменшився майже в 6 разів, зокрема за заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем (частини 2–5 ст. 191 КК України) із 1641 засудженої особи у 2010 р. до 204 засуджених осіб у 2017 р., тобто у 8 разів; за одержання неправомірної вигоди (хабара) – із 774 осіб у 2010 р. до 218 осіб у 2017 р., тобто в 3,5 раза, а за зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України) – із 708 осіб у 2010 р. до 16 осіб у 2017 р.

Водночас зростає відсоток виправданих за ці злочини. Наприклад, якщо у 2010–2012 рр. він становив від 0,2 % до 1,1 %, то у 2016–2017 рр. – від 4,0 % до 16,7 % при тому, що загалом суди виправдовують не більше 0,3 % усіх осіб, які постають перед судом. За останні чотири роки серед засуджених за корупційні злочини переважна більшість звільняється від покарання (за службове зловживання – більше 90 %). Реальне позбавлення волі загрожує лише одиницям. Так, за заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем (частини 2–5 ст. 191 КК України) у 2017 р. засуджено до цього виду покарання лише 39 осіб, за зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України) – 2, за одержання неправомірної вигоди – 24, за її надання – 4 особи [2, с. 22].

Згідно із Звітом про стан протидії корупції за 2019 рік (форма № 1–КОР), у 2019 році набрали законної сили вироки (ухвали) стосовно 695 (2018 р. – 994) осіб. Засуджено 550 (2018 р. – 766) осіб. До засуджених осіб застосовано основні види покарань, зокрема: до

позбавлення волі на певний строк засуджено лише 42 особи; до обмеження волі засуджено 15 осіб; штраф призначено 434 особам.

Застосовано також додаткові види покарань щодо засуджених осіб: 9 – призначено штраф; 4 – позбавлено військового спеціального звання, рангу, чину, або кваліфікаційного класу; 141 позбавлено права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; до 21 застосовано конфіскацію майна [3].

Ще однією проблемою, яка потребує невідкладного розв'язання, є корупційна складова діяльності правоохоронних органів і системи здійснення правосуддя. Оскільки принцип невідворотності покарання втрачає своє призначення саме за корупційної складової, яка дає змогу уникнути відповідальності на стадії досудового розслідування, розмиваючи докази, ставлячи результати зібрання доказів у залежність від отримання вигоди тими, хто має бути чесним перед законом і суспільством. Корупційні чинники продовжують діяти і на стадії судового розгляду проваджень, але не більш яскраво і активно, ніж на досудовому розслідуванні [4].

Зважаючи на викладене, доцільним є вжиття невідкладних системних заходів щодо реалізації принципу невідворотності покарання за вчинене кримінальне правопорушення, що дасть змогу забезпечувати ефективність механізмів запобігання і протидії корупції в державі, зниження рівня корупції в діяльності правоохоронних органів, інших органів державної влади та системі здійснення правосуддя.

Забезпечення реалізації принципу невідворотності покарання є критично важливим, оскільки без вироблення механізму його реалізації всі інші заходи запобігання і боротьби з корупцією в країні будуть неефективними.

Список використаних джерел

1. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

2. Україна проти корупції: Економічний фронт. Економічна оцінка антикорупційних заходів у 2014–2018 рр. URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/IER/2018/Anticorruption_%20Report_Ukr_.pdf.

3. Звіт про стан протидії корупції за 12 міс. 2019 р. Форма № 1-КОР (місячна), затверджена наказом Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони, Державної судової адміністрації України від 22.04. 2013 № 52/394/172/71/268/60 за погодженням з Держстатом України. URL: https://mvs.gov.ua/ua/pages/274_Statistika.htm.

4. Павло Богуцький. Невідворотність покарання в українському праві. URL: https://ukrainepravo.com/editor_column/donum-auctoris/nevidvorotnist-pokarannya-v-ukrayinskomu-pravi.